

Sygn. akt II USK 352/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku H. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. i S. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanego M. Ś.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 grudnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie H. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 30 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 30 lipca 2020 r., oddalił apelację odwołującą się od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 4 lutego 2019 r., mocą którego oddalono jego odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w B. z dnia 29 listopada 2017 r., którymi określono podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne pracowników z tytułu zatrudnienia w H. spółka z o.o. w B. w odniesieniu do: S. G., E. K., Ł. G., B. B., R. R. i M. Ś. (dalej zainteresowani).

Sporne było, czy organ rentowy prawidłowo określił H. spółka z o.o. w B. (dalej jako Spółka) podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne zainteresowanych, a w konsekwencji, czy zachodzą przesłanki z art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.; dalej ustawa systemowa) do uznania zainteresowanych za pracowników w rozumieniu tego przepisu, z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów o dzieło zawartych ze Spółką H..

W ocenie Sądu Apelacyjnego, na podstawie całokształtu zebranego materiału dowodowego, uprawniony jest wniosek, że w ramach umów o dzieło zawartych z H. pracownicy Spółki wykonywali pracę na rzecz swojego pracodawcy, albowiem to pracodawca uzyskiwał korzyść z wykonania sporych umów o dzieło. Z materiału dowodowego nie wynika natomiast, aby czynności ubezpieczonych wykonywane na podstawie umów o dzieło były jakimiś odrębnymi, niezależnymi kontraktami, lecz dotyczyły wykonywania czy dalszej obróbki elementów oraz detali, produkowanych na rzecz I., której kontrahentem był H., a która to spółka podzlecała Spółce wykonanie danego kontraktu lub jego części. Zatem w wyniku wykonywania takich umów przez pracowników Spółki mogła ona wywiązać się ze współpracy, przez co uzyskiwała korzyść. Ponadto dzięki umowom o dzieło zawierany przez jej pracowników w celu realizacji umowy o współpracy, Spółka uniknęła obowiązku zapłaty ubezpieczonym wynagrodzenia z tytułu nadgodzin oraz opłacania składek na obowiązkowe ubezpieczenia, społeczne.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik Spółki, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w odniesieniu do zainteresowanych: S. G. i M. Ś.. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, dotyczące: (-) prawnego charakteru sprawy z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w których ustalono podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne dla pracowników płatnika w związku z przychodami, jakie osiągnęli z tytułu wykonywania umów cywilnoprawnych, wydanych w oparciu o art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, w szczególności czy taka sprawa jest sprawą o należności z tytułu składek i wysokość zadłużenia, czy też sprawą o podleganie ubezpieczeniom społecznym; (-) rozkładu ciężaru dowodu w sprawie z odwołania od decyzji Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych, w których ustalono podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne dla pracowników płatnika w związku z przychodami, jakie osiągnęli z tytułu wykonywania umów cywilnoprawnych w okolicznościach art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, w szczególności oceny, którą ze stron procesu obciąża obowiązek udowodnienia, czy pracownik w ramach umowy zawartej z podmiotem trzecim wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy; (-) możliwości zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej do przedsiębiorcy, w sytuacji stwierdzenia, że jego zachowanie wypełniło jedynie cel, dla którego przepis art. 8 ust. 2a tej ustawy został wprowadzony, to jest penalizowanie zachowań zmierzających do unikania odprowadzania składek na ubezpieczenia, nawet bez ustalenia, że zachowanie przedsiębiorcy wypełniło przesłanki określone w tym przepisie, bez ustalenia, kto był rzeczywistym beneficjentem prac wykonywanych w ramach umów cywilnoprawnych.

Odpowiedź na skargę kasacyjną złożył organ rentowy wnosząc o odmowę przyjęci jej do rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz od skarżącej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień Sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać przy tym realne i poważne trudności, a także mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia innych spraw. Skarżąca winna jest w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację prawną, bowiem zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny, który powstał na tle konkretnego przepisu prawa. Nie może ono odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Analiza niniejszej sprawy prowadzi do wniosku, że wskazana wyżej przesłanka nie została wykazana. Odnosząc się do pierwszego z przedstawionych

„zagadnień prawnych”, należy już na wstępie wskazać, że problematyka tego rodzaju była przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego i utrwalony jest pogląd, że w świetle art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe z tytułu tej umowy (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46 oraz wyrok z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117), a teza ta jest aktualna także w stosunku do pracowników wykonujących taką pracę na podstawie umowy zlecenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727 oraz z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266). W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy wyjaśnił, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy, w tym na wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która wymienioną umowę zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 68). Praca wykonywana na rzecz pracodawcy to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią. Oznacza to, że bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią, wystarczającą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest korzystanie przez pracodawcę z wymiernych rezultatów pracy swojego pracownika, wynagradzanego przez osobę trzecią ze środków pozyskanych od pracodawcy na podstawie umowy łączącej pracodawcę z osobą trzecią. Z punktu widzenia przepływów finansowych, to pracodawca przekazuje osobie trzeciej środki na sfinansowanie określonego zadania, stanowiącego przedmiot swojej własnej działalności, a osoba trzecia, wywiązując się z przyjętego zobowiązania, zatrudnia pracowników pracodawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708 oraz

uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r.: III UZP 3/21, LEX nr 3214495 oraz III UZP 6/21, LEX nr 3214494).

W wyroku z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13 (OSNP 2015 nr 5, poz. 68) Sąd Najwyższy wskazał, że nie można przyjąć, iż pracodawcy nie obciążają skutki finansowe w postaci obowiązku częściowego pokrycia, z własnych środków, kosztów składek na obowiązkowe ubezpieczenia pracownika, wynikające z korzystania - z pominięciem zasad reglamentacji czasu pracy - z efektów pracy świadczonej na rzecz pracodawcy w ramach dodatkowej umowy cywilnoprawnej zawartej z pośrednikiem. Dla uniknięcia lub złagodzenia tych skutków pracodawca - zlecając osobie trzeciej (zleceniodawcy pracownika) wykonanie określonych usług - powinien skalkulować, że będzie na nim ciążył obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne pracownika.

Nie można zaś kwalifikować jako naruszenia konstytucyjnych gwarancji w zakresie ochrony danych osobowych oraz obrazy dóbr osobistych sytuacji zasięgania wiedzy o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje (w tym przypadku - obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej). Pracodawca ma prawo domagania się tego rodzaju informacji przede wszystkim od samego pracownika w ramach trójstronnego stosunku ubezpieczeń społecznych łączącego ubezpieczonego, płatnika składek oraz organ rentowy. Funkcjonowanie tego stosunku wiąże się między innymi ze spełnieniem przez płatnika nałożonych nań przez ustawodawcę zadań w zakresie obliczania i opłacania składek na obowiązkowe ubezpieczenia pracownika, także pracownika, o jakim mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266 i z dnia 24 września 2015 r., I UK 490/14, LEX nr 1854103).

Pracownik wykonujący pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych zawartych z osobą trzecią podlega natomiast obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej) i na tym wyczerpuje się podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym. Ugruntowany jest zatem w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości równej obciążeniu umowy o

pracę i zlecenia wykonywanego na rzecz tego pracodawcy nie dotyczy objęcia ubezpieczeniem, lecz składki, gdyż przedmiotem postępowania jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 czerwca 2016 r., II UZ 10/16, LEX nr 2290405; z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34 i z dnia 19 sierpnia 2015 r., II UZ 14/15, LEX nr 2051058 oraz wyroki: z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z dnia 8 lipca 2015 r., II PK 282/14, OSNP 2017 nr 6, poz. 66; z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679 i z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176).

Z kolei odnośnie do podnoszonej w skardze kasacyjnej kwestii rozkładu ciężaru dowodu w procesie cywilnym, to stwierdzić trzeba, że istnieje również w tym zakresie wyczerpujące orzecznictwo Sądu Najwyższego. W powołanym (między innymi) przez skarżącą wyroku z dnia 23 stycznia 2019 r., III UK 8/18, (LEX nr 2609914) Sąd Najwyższy kompleksowo wyjaśnił problematykę rozkładu ciężaru dowodu w sprawach z odwołania od decyzji organu rentowego, stwierdzając również, że „sąd, po rozważeniu całego zgromadzonego w sprawie materiału, a więc także wszystkich innych okoliczności, w tym niespornych, ocenia wiarygodność przedstawionych dowodów i ich moc, kierując się wyłącznie własnym przekonaniem. Tak zakreślona sędziowska swoboda nie jest ograniczona żadnymi zasadami procesowymi wyznaczającymi kierunek oceny przedstawionych dowodów. Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia art. 6 k.c., jeżeli ustalony w wyroku stan faktyczny jest wynikiem oceny przeprowadzonych dowodów, a nie opiera się wyłącznie na stwierdzeniu, że strona, nieobciążona ciężarem dowodu, nie zaoferowała stosownych dowodów”.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na mankament sformułowania przedstawionego powyżej „zagadnienia prawnego”, ponieważ skarżąca odwołując się do problematyki ustalenia rozkładu ciężaru dowodu nie wskazuje na art. 6 k.c. Mając na względzie sposób motywowania przez skarżącą powołanej przesłanki przedsądu, należy także zauważyć, że zmierza ona w istocie do polemiki z poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi. Nadto, pod pretekstem konstruowania istotnych zagadnień prawnych, nie można zmierzać do

podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów i poczynionych na tej podstawie ustaleń faktycznych.

W przypadku ostatniego z prezentowanych „zagadnień prawnych” należy odwołać się do przytoczonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, jak również trafnie wskazanego w odpowiedzi na skargę kasacyjną wyroku z dnia 17 stycznia 2019 r., II UK 477/17 (OSNP 2020 nr 2, poz. 16.), w uzasadnieniu którego Sąd Najwyższy podniósł, że dążenie do optymalizacji kosztów działalności gospodarczej nie może odbywać się z pominięciem reguł ubezpieczenia społecznego, bowiem obie wartości nie pozostają względem siebie w hierarchicznej zależności. Przyjęta tam optyka nie przemawia na rzecz podstawy powoływanej przez skarżącą, albowiem w kontekście stanowiska orzecznictwa trudno uznać, że przedstawiona kwestia stanowi problem prawny do rozstrzygnięcia w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. We wniosku zawartym w skardze kasacyjnej nie przedstawiono jurydycznego wyводу, który przekonywałby, że dotychczasowy bogaty dorobek orzecznictwa i piśmiennictwa jest niewystarczający z punktu widzenia przedmiotu sprawy, w której została złożona niniejsza skarga kasacyjna.

Ponadto Sąd Najwyższy odmówił już przyjęcia do rozpoznania analogicznej skargi kasacyjnej skarżącej w sprawach dotyczących innych ubezpieczonych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 maja 2021 r., II USK 307/21, LEX nr 3177744; z dnia 17 listopada 2021 r., II UK 324/21, niepubl. oraz z dnia 30 listopada 2021 r., II USK 368/21, niepubl.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzekł z mocy art. 398²¹ i art. 108 § 1 k.p.c.